

Mana daļa

Cik ātri paiet laiks! Sogad būs divpadsmit gadi, kopš strādāju Preiļu siera rūpnīcā pēc skolas beigšanas Rēzeknes piena konservu kombinātā.

Mūsu sviesta ceļā ir vairākas profesijas, varbūt, ka tās gluži tā netiek sauktas, bet apziņējumi atbilst katras vietas pie konveijera: iepildītāja — tā, kura sviesta masu iepilda kartona kārbā ar tajā iekļātu pergamenta papīru (sagatavojam iepriekš), pakotāja — atzīmē kārbas, marķētāja — ar spiedogiem saliedotus. No malas paskatoties, tas viss šķiet vienkārši un viegli, bet ja mums — 4 — 5 sviestiem mainā jāiesaņem un jāsakārto promsūtīšanai pa 8 — 10 tonnām sviesta, tad gan jūt, ka 20 kilogramu smagā paka nav nemaz tik viegla. (Firmas veikalos fasējam arī pa kilogramam).

Tādu darbu līdz pagājušā gada beigām arī es strādāju. Čeha vadība ierosināja kļūt par sviesta kūlēti. Piekritu un bija atkal jāmaršas. Paparā kāds laiks, kamēr varēju uzņemties šo amatu. Man jāpalīdz plūsmas līnijā, visi tās mežgli jāneregulē, tā, lai krājums pirms kuļšanas tiktu attiecīgi uzslidīts un būtu nepieciešamais mitrums, raudzīties, lai visa šī līnija darbotos vajadzīgajā režīmā. Lielāko tiesu, bet taigad, kamēr siera ceļā rit remontdarbi tad tikai ražotam saldā krējuma sviestu — zemieku, tam ir savi standarta rādītāji. Praktiski tas viss ir tā tehnoloģiskā plūsmas līnija ievadām krējumam, tās otrā galā iznāk jau gatavs produkts, kas no rezervuāra tiek padots uz iepakojšanas galdam. Ražojam arī skābkrējuma sviestu, tad jādarbina kuļmuca un iegūstam vēl labuma produktu.

Sakarā ar siera ceļa remontu mums pienākuši papildspēki, bet pastāvīgi strādājam nelielā sastāvā. Prieks ir redzēt, kā ar visu tiek galā Vanda Arcimoviča, Marije Griškova, Irēna Volonte, Zenta Putāne, Tekla Domuleva (dažkārt arī neesam vienā mainā), citas, mūsu laborantes Anna Skutele un Biruta Urča, kuras nosaka līnijas daba režīmu.

Ilze VILCANE,

Jaunais Ceļš

1990. gada 28. aprīlis

Zemes dienā

Liela vai mazāka rošība valdīja arī Preiļu rajona — pilsētās un ciēmatos. Apvienojot to ar sestdienas taktu, apkārtni ap iedzīvotāju administratīvo māju sakopa linu fabrikas sievietes, darbu cilvēki turpināja arī siera rūpnīcas mikrorajona apzālumošanu.

Tieši Zemes dienā, 22. aprīlī, jaunas liepiņas iestādītas Preiļos, Raiņa bulvārī veco, nozagēto koku vietā (attēlā), ko veica šodien notikušās koku skaites dalībnieki.

Galvenā nozare

5. CUKGAĻAS RAZOŠANĀS TEHNOĻĪJAS PILNVEIDOŠANA

Cūkkopība — viena no svarīgākajām nozarēm galvas ražošanā, sastāda 40 — 45 procentus no visiem citiem galvas veidiem (liellopu, aitu, putnu u. c.). Svarīgi arī tas, ka tā zema pašizmaksas, mazs darba patēriņš un augsta kautķermeņa izmantošana. Cūkas ir auglīgas, gadā dod vairākus metienus ar lielu pēcnācēju skaitu, ātraudzīgas, tātad — izdevīgākā galvas ražošanas nozare. Bet nem arī pretī — vajadzīga spēkbarība.

Saimniecībā (īpaši zemieku) graudus un kartupeļus jāaudzē pašiem. Jo nepieciešamo daudzumu spēkbarības nav iespējams iegādāties. Vienīgi savstarpēji kooperēties, audzēt vairāk kartupeļu, tos pārdot un iegādāties spēkbarību.

Cūkkopībā pāriet uz lielāku apriti bekoņcūku audzēšanā, realizējot 100 kilogramu svarā, jo pie lielākiem svariem pieaug arī vajadzība pēc spēkbarības.

Zemiekiem jātur sīvēnātes, iegūstot vismaz divus metienus gadā, nepieciešamo sīvēnu skaitu atstājot savā saimniecībā, bet pārējos realizējot tirgū.

Svarīgs rādītājs cūkkopībā ir galvas kvalitāte, kuru ietekmē gan ēdināšana, gan arī pareizi turēšanas

apstākļi.

Lielās baltās cūkas un tām radniecīgās šķirnes sastāda 95 procentus no Padomju Savienībā turamām cūkām. Šķirne izveidota mūsu valstī.

Landrasas šķirnes (somu, zviedru) ievestas, izveidots arī Latvijas Landrasas tips, Krasnodaras Lielā baltā.

Sakrustojot šķirnes, pēcnācēji pārsniedz abu vidēlo rādītājus, tā ir hibrīdu metode. Piemēram, Latvijas baltās šķirnes vaisliniece, apļcināta ar Landrasas šķirnes kuļi, dod augstākproduktīvus pēcnācējus.

Saimniecībā audzē arī Diurokas šķirnes cūkas brūnā krāsā ar labām galvas īpašībām, un Hemšīras šķirni — melnas ar baltu šalli. Daugavpils rajona Liksnā.

Izmēģinājumos ļoti labus rezultātus deva somu Landrasi, kas ir jābaki par zviedru Landrasiem — ar lielāku karbonādiem un labāku galvas kvalitāti. Diurokus izmanto kā trešo šķirni: Latvijas baltā x Landrasas x Diurokas.

Pēc zinātnieku domām, cūku ēdināšanā svarīgi ievērot barības normēšanu, tas ir, 130 grami sagremojamā proteīna uz 1 barības vienību pēc kombinētā principa. Agrāk cūku ēdināšanā tradicionāls bija vāipiens, izēlot no tā, zemieks ar 1 govi varēja

noņemt divas cūkas. Vāipiens (bez citiem komponentiem) satur lizīnu, kas par 2 — 3 procentiem pazemina vajadzību pēc sagremojamā proteīna, tāpat, vajadzība ir 100 grami šādos gadījumos proteīna rēķinot uz 1 barības vienību.

Dzīvnieki ne tikai labi un pareizi jāēdina, bet tiem vajadzīgs arī svaigs gaiss, it sevišķi cūkām, tāpēc jānodrošina ar piemērotām, labi vēdinātām telpām bez amonjaka un citiem piemaisījumiem.

Zemieku saimniecībā ieviešama cūku maksimālā apsēklošana, jo dažām sīvēnātēm turēt vaislas kuļi neatmaksājas, ļoti darbietilpīgs process ir arī cūkas aiztransportēšana pie vaislinieka, daudz vieglāk ir izsaukt maksimālās apsēklošanas tehniku.

Jaunākās atzinās lopbarības gatavošanā — miltu apstrāde ar ešhūziju, mikroziņu — uzlabojas to apēdamība un izmantojamība, aiziet bojā kaitīgie mikroorganismi, bet praktiski šī darba veikšanai nav piedienīgo ierīču, tādā var atrast tikai Rēzeknē — kombinētās lopbarības rūpnīcā, un Ogres pašmāju saimniecībā.

Ar labiem panākumiem cūkkopībā var izmantot konservēto barību. Vēl nelielai uzziņai: līdz kolektīvizācijai Latvijā bija seši simti līdz septiņi simti tūkstoši cūku, tagad — ap pusotra miliona.

V. RUTKOVSKA.

Dadži skaistumam

KOPS seniem laikiem tautas medicīna rekomendējusi dadžu sakņu novārijumus pret dažādām ādas slimībām, pret matu izkrišanu.

Dadžu saknes jāvēc tikai no viengadīgiem augiem. Pirmā gada augus var viegli pazīt tādejādi, ka tiem neveidojas ziedu čemuri. Pēc tam, kad ienākas sēklas, dadži sāc atņirt, to saknes savist, kļūst sausas un vairs nesatur vērtīgas vielas.

Saknes rok vēlā rudenī, kad auga virsējā daļa sāk jau atņirt, vai pavasarī, kad no zemes parādās tā pirmās lapas. Pēc sakņu izrakšanas tās nomazgā no zemēm, attīra no sīkām saknītēm, no stiebru un lapu atliekām. Pēc tam saknes vajag sagriezt sīkās daļās un siltās telpās izžāvēt.

Mūsdienā kosmetologi neizmirst vecās receptes. Lūk, dažas no tām.

DADŽU SAKŅU NOVĀRIJUMS

Jāņem 10 — 20 grami sausu, sīki sagrieztu sakņu, jāuzvāra vienā glāzē vārīta ūdens, jāvāra tās 10 — 15 minūtes uz vājas uguns, pēc tam kādu laiku jānostādina. Tad jāatdzesē un jāizkāš.

Dadžu sakņu novārijumu ieteicams lietot matu saknēs vai arī skalot tajā matus pēc mazgāšanas divas trīs reizes nedēļā. Ar šo novārijumu veselīgi no rītiem mazgāties: āda kļūst gluda, tīra.

ZIEDE NO DADŽU SAKNĒM

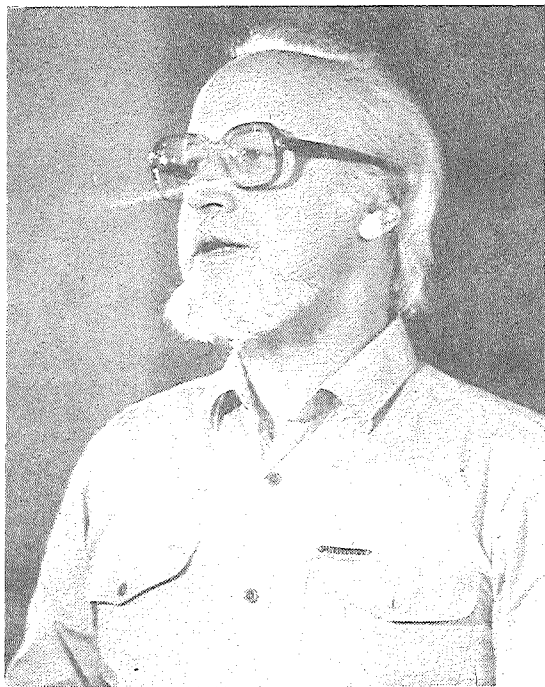
Tāda ziede noder pret atdegumiem, rētām, ekzēmām. Lai to pagatavotu, jāņem četras ēdamkarotes sasmalcinātu dadžu sakņu, jāpielej ar četrām glāzēm verdoša ūdens un jāuzliek uz lēnas uguns. Tad pēc 20 minūtēm pievieno ūdeni (uz vienu novārijuma daļu — četras daļas) kausēta sviesta. Ziede ir gatava.

DADŽU EĻĻA

75 grami svaigi sasmalcinātu dadžu sakņu jāaplej ar vienu glāzi saulespuku vai vazelīna eļļas un dienākti jānostādina siltā vietā. Pēc tam, kad saknes eļļā nostāvējušas, tās vāra piecpadsmit minūtes, bieži mairot. Tad «varījumu» vajag izkāst un noliet burcināt, ieteicams stundu vai divas pirms galvas mazgāšanas lietot dadžu eļļu, lai nedzīstošu rētu sadziedā. Dadžu eļļu tāpat var arī rētu sadziedāšanai.

atmiņas tēmu

Variācijas par

Jānis Streičs Latvijā un īpaši Latgalē vairs nav speciāli priekšā jāstāda: pat tiem, kas kinofilmu titros parasti nepievērš uzmanību režisora inscenētāja vārdam, pazīst viņu kā vienu no televīzijas pārraides «Latgola» rādīšanas indikatoriem un va-

dītājiem, kā Latgales kultūras biedrības savienības prezidentu. Bet īsti kinomīļotāji, protams, zinās nozīmīgākās jau krievu valodā nekā desmit filmas ar viņa piedalīšanos, jo galvenais viņa darbs tomēr ir un paliek Kino.

Kopš Jāņa Streiča kino-

debiļas šogad aprit 25 gadi: viņš bija otrais režisors filmai «Tobago» maina kursu». Pa šo laiku noiets liels radošs ceļš — līdz režisors, scenāriju līdzautors, scenārists, lomu atveidotājs un, protams, režisors inscenētājs.

Par to, kā gadi Jāņa Streiča biogrāfijā nesuši ne tikai kvantitatīvu, bet arī kvalitatīvu augsmi, var uzskatāmi redzēt, salīdzinot viņa pirmo patstāvīgi uzņemto filmu «Sauls manā vietā» un pēdējo — «Carmen horrendum», ar kuru mūsu novada kinokatītu vairākumam tikšanās — vēl stāv priekšā. «Kaulainais rādītājpriekšā» spraucās arī no jaunā režisora mēģinājuma patēlēt vienu, viņam tobrīd vissvarīgāko domu, ldeiju cīnā nedrīkst slēpties aiz citu muguram, nedrīkst gaidīt, ka cits «šaus» mūsu vietā. Viena, kaut arī skaidra melodija... Un vesela pārdoma, izjūta, tēmu, variāciju simfonija bez iebēdas didaktikas viņa jaunajā kinodarbā.

Tāda Rīgas kinostudijas mākslas filmām neierasta polifonija ieskanējis jau iepriekšējā kinolentē «Tikšanās uz Piena ceļu». kas veidota pēc Ingrīdas Sokolovas scenārija. Tā nebalka bez ievērojamas pasaules kinotirgū: filma demonstrēta Amerikā — Latīnāmerikas valstīs. Ungārijā. Tagad — «Carmen hor-

rēndum» — jauna sadarbība ar Ingrīdu Sokolovu, Palūdzām rakstnieci nedaudz pastāstīt par to.

Pēc «Tikšanās uz Piena Ceļu» — šis traģiski liriskās filmas, — viņa teica — režisors palūdzta man uztaisīt scenāriju pēc kāda mana sena stāsta «Pirms Jaunā gada», kuru biju uzrakstījis 60. gadu pirmajā pusē. Tolaik stāsts saņēma bargu kritiku. Roms Trofimovs pārmeta, ka manas varones neesot īstas patriotes, — kara hospitāļi meitenes skumst pēc mīļotajiem, vēlas būt skaistas, vispār atļaujas būt sievietes nevis tikai frontinieces. Toreiz par karu drīkstēja rakstīt tikai urrapatriotisma garā, īsto patiesību neviens nepublicētu. Bet kars un sieviete — tas ir nedabisks savienojums. Kars ir traģika ar asinīm un upuriem. Taču cilvēks vienmēr grib dzīvot, sieviete grib būt mīlēta, grib būt stēva un mātē.

Jānis Streičs to saprot. Šajā kara hospitāļa palātā, kur risinās filmas darbība, šajā mikropasaulē kā ūdens jāsē atspoguļojas visa lielā dzīve, šī istaba top par visu cilvēcisko izjūtu modeli. Lai neviens nedomā, ko tur kas ir ušām, speciāli saasināts. Istenībā man nekas nebija jāizdomā, es tikai pierakstīju to, kas skaudri, neizmirstami iegriezies atmiņā. Balerīna.

kurat kājas vietā protēze un no kuras atleicies mīltais, meitene, kas zaudējusi atmiņu, «tautas tenaidniece» medicīnas majore Berzina, vai kuras beigās izrādījās Bērziņa un kuras tuvinieki bija iznicināti 1937. gadā, neuzticība pret mani — frontiniecī, kurai karā paralizētas abas kājas...

Jāatzīstas, mazliet baidījos, vai Streičs ieturējis šajā materiālā, viņš taču to nezina tā, kā mēs, kara dalībnieki. Un jaunās aktrises, kas vispār izaugušas citā laikā, — vai viņas mūs, sapratīs? Taču manas bažas izrādījās nepamatotas. Režisoram izdevies radīt ļoti patiesu tā laika atmosfēru, visas meitenes spoži izpilda savas lomas. Streičs ļoti daudz darījis, lai filmā (Nobeigums 4. lpp.)

A. MEZMAĻĀ draudzīgais saržs.

S. KUZNECOVS, vēsturnieks

Valērija Seile

[Nobelgums. Sākums 14. un 21. aprīļa numuros.]

Šis pēdējais pārmetums daļēji bija pamatots. V. Seile piederēja pie tiem sabiedriski politiskajiem darbiniekiem, kas cerēja uz latgaliešu drīzu asimilēšanos ar pārējiem latviešiem, ja vien tie izturētos ar labvēlību un palīdzību. Tā laika pazīstamais politiķis Henrihs Vizulis atceras savu tikšanos ar viņu 20. gadu sākumā: «Kaidu reizi, braucot vilcīnī kūrā ar Seili, beju porsteigts par jos izteicēni, ka šei natycūt, ka latgalu volūda pastovēsūt. Man lykos sovaidi, ka Seile, poša byudama filoloģe, tik zamu nūvērtēj sovu volūdu, atzeidama, ka tai jopazyud, kai kaidam žargonam. Es atbiđēju, ka man ir cytaidas dūmas, un munas dūmas jū bū porsteidze, ka jei man vēj atpraseja, vai patīšai es tai dūmoju». Toreiz V. Seilei, tāpat kā daudziem citiem, likās, ka augstākais pēc desmit piecpadsmit gadiem nācija pilnībā konsolidēsies un izuzdīs bijušās atšķirības starp atsevišķām tās daļām. Tomēr saplūšanas process izrādījās daudz sarežģītāks, nekā bija licies sākumā, un drīz vien V. Seile pati par to pārliecinājās. Jau 20. gadu beigās un it īpaši pēc 1934. gada apvērsuma, kad sākās uzbrukums savdabīgajai Latgales kultūrai, lai piespiedu kārtā asimilētu tās nesēju, viņa dedzīgi iestājās par dzimtās valodas nosargāšanu.

Un tomēr, neraugoties uz šiem sarežģījumiem, sakarā ar Fr. Trasuna nāvi V. Seile nekroloģā atzīmēja viņa lielos nopelnus Latgales atdzimšanā. Viņa rakstīja: «Fr. Trasuns ir bejis individualitāte pylnā šo vārda nūzeimē, viņš prota strodēt, prota tkustynot kaidu lītu un veikt tū pēc sovim uzskotim.» Divdesmito gadu sākumā Latgales Zemnieku partijas vadotie darbinieki, kuru rokās atradās reālā vara novadā, aizrāvās gālvēnkārti ar labāko muižu centru, dzimnavu, bankas vietu iegūšanu u. tml. Skāste solījumi strādāt tautas labā ļoti ātri tika aizmirsti. Atmaskojot šo cilvēku mahināciju, Latgales Darba partijas orgāns — Jezupa Trasuna laikraksts «Jauno Straume» — rakstīja: «Nūspūdūšais vairums (izņemot varbut V. Seil, jdzī) nu vinim vysu sovu energiju zīdoja tikai sova persoņeigo lobuma meklēšanā un šīmā meklēšanā aizmērsa, ka zemtīks cīs bodu, zemes un izgleiteibas tryukumu.» Turklāt jāteic, ka progresisti, kā sauca Darba partijas biedrus, īpašu uzmanību pievērsa cīņai par Latgales kultūru, tāpēc ar lielām simpātijām atsaucās par V. Seiles darbību jaunu skolotāju sagatavošanā, par viņas aicinājumiem palielināt valsts subsīdijas teātriem un tikumiskā līmeņa celšanā. Ar to V. Seile jūtami atšķīrās no vairākuma citu Latgales politisko darbinieku, kuri vai nu demonstrēja vienaldzību, vai arī negatīvu attieksmi pret līdzīga veida problēmām.

Saldzinājuma ar 1920. gada triumfu Latgales Zemnieku partijai pirmās Saeimas vēlēšanās 1922. gada oktobrī beidzās ar katastrofu — tā ar grūtībām nodrošināja sev tikai vienu vietu. Tāda bija maksa par prettātisko politiku, pirmām kārtām agrārās reformas realizēšanā. Un, lai gan personiski V. Seilei nebija nekā kopīga ar partijas virstiesas jaunatbūvēšanu, viņa bija spiesta atstāt posteni valdībā un atgriezties Daugavpilī. Tomēr no

partijas neizstājās. V. Seilei par godu jāatzīst, ka viņa vienmēr izcēlās ar stingru politisko pārliecību un principiem, ko atkal nevar sacīt par daudziem viņas kolēģiem, — Latgales politiskajiem darbiniekiem, kuri iemānījās pat vairākkārt nomainīt savus politiskos uzskatus. Ar to lemtojusi autoritāti, V. Seile arī turpmākajos gados ieņēma Zemnieku partijā vadotus amatus (piemēram, ne vienreiz vien viņa tika ievēlēta par partijas padomes locekli, vadīja partijas kongresus).

Kopš 1923. gada par Zemnieku partijas līderi kļuva Vladislavs Rubulis, kuru V. Seile labi pazina pēc ilggedēja kopīga sabiedriskā darba. Izmantojot savu augsto stāvokli (ne vienreiz vien bija ministrs) un plašos sakarus Rīgā, Vi. Rubulis partiju pārkārtoja, organizēja tās savienošanos ar radniecīgu grupējumu — netaiķa Fr. Trasuna Demokrātu partiju. V. Seile visnotaļ atbalstīja šo akciju, jo viņai bija ļoti nepieņemama Latgales mazskaitlīgās inteliģences ieilgust sašķelšanās divās naidīgās grupās. Viņa vienmēr iestājās par liberālo spēku apvienošanas ideju. Par to liecina viņas uzstāšanās Zemnieku partijas ārkārtējā kongresā 1926. gada oktobra sākumā. Kongress nolēma uz divu partiju bāzes izveidot Latgales Demokrātisko zemnieku apvienību.

Un tomēr arī pēc 1926. gada radikāla Latgales politiskās dzīves atveseļošanās nenotika. Lieliski vārdi, skaļi lozungi un — diemžēl — ne vienmēr tikpat pievilcīga praktiskā darbība — viss palika pa vecam. Taču V. Seile atkal bija reāls izņēmums no šī bēdīgā likuma. Viņas aicinājums bija patiesa kalpošana savai tautai. Viņa nevēlēšanās nodarboties ar mahinācijām. Varbūt tieši šī iemesla dēļ neizdevās viņas politiskā karjera. Ar laiku V. Seile aizgāja pat no savas partijas vadotajām vietām.

Ar katrām jaunām vēlēšanām V. Seiles uzvārds oriķsvēlēšanu sarakstos tika atbūvēts arvien tālāk (kaut arī viņa vēl joprojām tika dēvēta par «Latgales sabiedriskās draugas redzamāko darbinieci»), un tas jau iepriekš deva viņai mazākas izredzes tikt ievēlētai salīdzinājumā ar tiem, kas figurēja pirmajās vietās. Tādējādi ikreiz iegūto balsu izrādījās nepietiekami, lai Saeimā iegūtu deputāta man-

dātu. Iespējams, ka tieši šīs neveiksmes ietekmēja to, ka, sākot ar 20. gadu vidu, V. Seile arvien mazāk nodarbojās ar politiku, dodot priekšroku kultūras un izglītības jērai.

Taču vērs nemams bija arī cits apstāklis. Nepietiekami ielūgtā, bet nereti pat gluži augstprātīga, nevērīga attieksme pret Latgales iestāstījušajām problēmām Latvijas valdības vairākuma vidū veicināja vēsturiskās afrautības saglabāšanos starp Latgali un pārējo valsts daļu. Pakāpeniski vairākums patriofiski noskaņoto Latgales politiķu šķītrās no agrākajām ilūzijām un cerībām par «vecākā brāļa» nesavtīgu palīdzību. Šī vilšanās pavēdēja arī dažos V. Seiles izteikumos desmit gadus pēc vienotās Latvijas izveidošanās. Viņa bija spiesta konstatēt, ka viņas dzimtene joprojām atrodas pazemojā stāvoklī, par pilnīgu vienprātību nevar būt ne runas. Secinājums diezgan pesimistisks. Varbūt 1917. gada strīdos fainība bija Kempam?

Pēdējais V. Seiles politiskās aktivitātes uzliesmojums attiecas uz 1931. gada vasaru, kad notika Latgales zemnieku un laicīgās inteliģences lielāko organizāciju apvienošanās. Viņa enerģiski piedalījās jauno «progresīstu» vēlēšanu kampaņā, Latgales Zemnieku progresīvās apvienības programmas izstrādāšanā, rakstīja uzskatus, instrukcijas, dibināja partijas nodalas Daugavpilī. Varētu likties, ka viņa atkal sajūta politikas garšu. Bet IV Saeimas vēlēšanās uzvarēja katoļu garīdzniecības partija, uzvarēja ar tumšo, mānīcīgo zemnieku balsu palīdzību. Turklāt jaunā apvienība izrādījās nestabila, to plōstija iekšējās pretrunas, un drīz vien no tās izstājās Jezupa Trasuna radikāli noskaņotā grupa. V. Seile formāli palika vienā partijā ar Vi. Rubuli līdz pat visu politisko organizāciju atļāšanai 1934. gada maijā, tomēr tagad viņa jau pilnīgi aizgāja no aktīvās politikas. 30. gadu otrajā pusē, kad ar to nodarboties nebija nekādu iespēju K. Ulmaņa diktatūras apstākļos, V. Seile publicēja memoārus par Latgales atmodas sākumu, dodot notikumu un dažu tā laika ievērojamāko darbinieku vērtējumu. Diemžēl šie vērtējumi ir samērā subjektīvi.

Variācijas par atmiņas tēmu

(Sākums 3. lpp.)

atspoguļotos laikmeta īpatnības. Manā scenārijā viņš dažkārt samainīja vietām epizodes, un filma no tā tikai ieguva, jo viņš lieliski jūt kinospēlīti. Režisors mani izjautāja par dažādiem toreizējās sadzīves sižetiem, lūdza: ja jums vēl kas lenāk prātā, sakiet. Bet strādāja ļoti patstāvīgi, man būtu gribējies biežāk būt uzņemšanas laukumā.

Dažkārt nācās arī šo to palabot. Piemēram, hospitāļa politkomisāre filmā bija lecerēta tāda mazliet nošūkusī, ikdienišķa — cībinā, kapzekēs. Bet dzīvē viņa bija «liela šiška» — vienmēr formās tērpā, zābakos, virsnieks — kapteine. Ļoti valdonīga, līdz zobiem brunojusies ar tālaika lozungiem. Tikai vienreiz mēs viņa teraudzījām dzīvu cilvēku, — kad atnāca oavēste, ka botā gāvušū viņas dēli: viņa zaudēja samanu, bet — pēc tam vaimanāta balst kā vienkārtā sādžas sieva...

Hospitāļa ikdienu Streičs kopā ar aktieru ansambli parādījis tā, it kā pats to visu būtu pārdzīvojis. Ļoti veiksmīga, piemēram, ir epizode, kur meitenes skatās kādu tā laika sasaldināto, neisto filmu, bet dzīves īstenība palātā krasi kontrastē ar samākslotajiem kadriem uz ekrāna. Vēl citas: pastnieka lerašanās, koncerts ievainotajiem... Es uzskatu to par spēcīgāko Jāņa Streiča filmu un nezinu citu režisoru, kurš to būtu varējis uzņemt labāk. Par «Carmen horrendum» saistība ar manām kara atmiņām varētu stāstīt daudz, taču iesaku filmu katram redzēt pašam, tā ir to vērtā. Ne velti mūsu cieņpiņi no Zviedrijas, noskatījušies, tūlīt vēlējas filmā ierakstīt videolentē, lai varētu parādīt saviem skatītājiem. Ļoti augsti tajā

tiek turēti humanisma ideāli, un tie ir tuvi un saprotami ikvienai tautai.

Es paklausīju rakstnieces ieteikumam un noskatījos «Carmen horrendum», kad tā gāja Rīgas kinoteātros. Neesmu kinokritiķe, tāpēc uz izsmelošu filmas māksliniecisko vērtību analīzi nepretendēju. Pateikšu tikai savus — parastas kinokritiķa — iespaidus. Filma izskan kā autoru himna cilvēkmīlestībai, tās patiesīguma spēks liek meklēt patiesīgumu sevī. Hospitāļa palātā, kā tas bija dzīvē, skan tikai daži vārdi latviešu valodā, taču nekad vēl tik spēcīgi neesmu izlutusī latviešu rakstura būtību kā Ilonas Ozolas atveidotajā filmas galvenās varones tēlā. Loma ir nepateicīga — nekādu ārēju darbību, gandrīz bez teksta... Bet cik daudz par paralizētās meitenes izmisumu, vīrišķību, cīlēcību un iekšējo skaidrību stāsta viņas acis! Uz krievu meiteni atklāto, atvērtu raksturu lona vēl spilgtāk izceļas latviskā atturība.

iekšējais uzlādējums, kas nemil skalas lūtu izpausmes.

Otrs tēls, kas manī radīja neaizmirstamu iespaidu, ir aklaiss masieris Romualda Ancāna atveidojumā. Tas ir tēls — simbols, kas parāda kara pretdabiskumu, noziedzību, aģarnību. Neredzīgā virieša attieksme pret dzīlu dvēseles traumu pārcietušajām meitenēm atgādina, ka ikviens cilvēks pelnījis līdzietību, mīlestību, piedošanu, liecīnā, ka vislabāk var redzēt ar sirdi.

Sacīt, ka tā ir filma par karu, nozīmētu apcirt un ierobežot tās saturu. Kara epizodes tajā parādās tikai atmiņu ainās, vienīgais grāvēns, ko filmā atceros, ir pavasara pērķona dārdi. Tā ir filma par laiku, kas prasa maksimālu cilvēka jūtu un spēku spriedzi, par pārbaudes, rūdījuma laiku. Es pārliecinājos, kāds iekšējais brīvs, neatkarīgs mākslinieks izveidojies no mūsu novadnieka Jāņa Streiča. Par filmas dzīves materiālu izvēlēties laiku,

kurš republikas sabiedrībā šobrīd tiek uztverts ļoti neviennozīmīgi, nemeklēt trešajā tautas atmodā leicīnītākus, «ejošākus» sižetus, — tam vajadzīgs stingrs mugurkauls, skaidrs sava mākslinieciskā ceļa redzējums un drosmē iet to. Tomēr pēc filmas noskatīšanās piezvanīju režisoram Jānim Streičam, lai pajautātu:

— Sakiet, lūdzu, kāpēc izvēlējāties savai filmai tik nemūsdienu saturu?

— Kāpēc nemūsdienu? Tā ir filma par mūsdienu — variācijas par atmiņas tēmu. Vai tad neredzējat — viena meitene tur zaudējusi atmiņu, neatceras ne savu māju, ne dzimto vietu, otra no apkārtējās dzīves izmisuma slēptas atmiņas par gaisu, idealizētu pagātni, trešā gribētu pagātni vispār aizmirst. Vai arī mūsu dzīvē tagad nav ļoti aktuāls šis atmiņas — cilvēciskās un vēsturiskās atmiņas — motīvs?

— Jā, jums taisnība. Bet kāpēc filmai tāds nosau-

kums — «Carmen horrendum»?

— Tā Hercens nosauca dzīvi cariskajā Krievijā — dziesma, kas izraisa šausmas.

— Un visbeidzot — dažus vārdus par sadarbību ar scenārija autori, kas zināmā mērā ir filmas galvenās varones prototips.

— Inguādu Sokolovu. — Man tā bija ļoti va prātam. Patika, ka bija iespēja strādāt patstāvīgi, ka rakstniece necentās uzspiest savas domas, bet tikai palīdzēja ar padomu. Kara

atspoguļojums manā filmā nav pašmērķis, bet tikai materiāls pasaules izziņai, pārdomām par cilvēku visā tā daudzveidībā. Ir mazliet žēl, ka mūsu republikā «Carmen horrendum» netiek pietiekami saprasta. Toties bija gandarījums par atsaucību, ar kādu tās pirmizrādes noskatījās Kijevā, par uzaicinājumu parādīt filmu citās lielās Ukrainas pilsētās.

— Paldies par sarunu un vēl lo vairāk — par kinofilmu!

L. LAUCE

Piena noslēpumi

Akadēmiķis Ivans Pavlovs nosauca pienu par apbrīnojamu barību, kuru sagatavojusi pati daba. Piens un piena produkti satur vairāk nekā simt vērtīgu komponentu, kuru organismam viegli pilnībā pārstrādāt, pateicoties savai sabalansētībai.

Kulinārijā piēnam ir savi noslēpumi un īpatnības, tos zināt ir interesanti un lietderīgi.

♦ Piens neptēdegs, ja pirms vārīšanas tajā iemetīs cukura gabaliņu. Tāds piens arī saglabājas ilgi.

♦ Vārot biēzputras piēnā, sāls jāiekaisa, kamēr piēnā nav iebērti outraimi.

♦ Kaltētas sēnes kļūst kā svaigas, ja tās dažas stundas patur piēnā, kam pievienots nedaudz sāls.

♦ Gatavojot kartupeļu biezeni, labāk pieliet karstu piēnu: no auksta biezenis iegūst «negaršīgu» pelēku krāsu.

♦ Sinepes nekaltis un labāk saglabāsies, ja tās izšķīdinās piēnā nevis ūdenī.

♦ Krējums nesāls, ziedos zupā vai mērcē, ja tam pievienos nedaudz piēna.

Sagatavojusi

V. RUTKOVSKA

Redaktors A. RANCANS

LIDZJŪTĪBAS

Izsakām dziļu līdzjūtību ROMANA KITAJEVA tuviniekiem sakarā ar viņa nāvi.

Kopsaimniecības «Sarkanais Oktobris» valde, sabiedriskās organizācijas

Dziļi skumstam kopa ar ZOFIJAS VJAKSES radīdiem un tuviniekiem sakarā ar viņas nāvi.

Agrofīrmas «Sarkanais Oktobris» kolektīvs

J. Streičs ar novadniekiem.